

Enric Tàrrega: l'última conversa

Fa tot just dos anys, el recentment desaparegut Enric Tàrrega (1936-2020) concedia la seua darrera entrevista a 'La Represa', un espai de la Xarxa d'Emissores Municipals Valencianes. Per raons tècniques, aquell material mai no va emetre's i els dos conductors del programa, Francesc Fort i Carles Hernández Coscollà, han tingut la gentilesa de cedir-lo a EL TEMPS. Una conversa inèdita —ara pòstuma— en què aquest activista de referència repassa la seua intensa trajectòria vital.

Per Víctor Maceda / @VictorMaceda

Als peus del Mercat Central, el melic de València presidit per la famosa cotorra símbol del xivarri permanent, va nàixer Enric Tàrrega Andrés. Era el primer de gener de 1936, per bé que, al registre, van fer constar que havia vingut al món el dia 2. El funcionari de torn va tenir sort que Tàrrega encara no parlava. Si no, de ben segur que li ho hauria retret i s'hauria esforçat a persuadir-lo perquè esmenara l'errada. Amb la veu rogallosa *marca de la casa*; amb totes les explicacions oportunes; amb la convicció de posseir la raó; amb la perseverança de la cotorra que presideix el Mercat.

Perquè Enric Tàrrega era un lluitador de mena. "Vaig ser dels primers a canviar-me el nom així que ho van permetre", explicava enorgullit. Era el menor de tres germans d'una família que, quan ell acabava de fer tres anys, va mudar-se al barri del Carme. Els pares hi havien adquirit un celler que també feia les funcions de bar i que ocupava dues plantes baixes del carrer de Na Jordana.

Al número 9 hi va residir fins els 18, durant una adolescència que el marcaria bastant. En aquell moment la família va decidir emigrar a Xirivella —a tocar →

→ mateix del cap i casal— per obrir-hi un celler nou. “Malgrat això, mai no vaig deixar de fer vida al Carme, aquell era el meu barri.”

I com era? “Talment un poble, però hi predominaven la misèria i la brutícia. D'altra banda, era un barri on tothom parlava valencià; la gent entenia el castellà, però ningú no s'hi expressava. És amb l'arribada del franquisme, que el castellà s'escoltarà més i més.” Al davant del celler familiar vivia un home que va preocupar-se de matricular Tàrrega a la coneguda Academia Castellano, llavors radicada a la plaça de Rodrigo Botet, que fins el 1912 va dur el nom de Sant Jordi. “Vaig ser l'únic del meu carrer a fer el batxillerat!”

Tàrrega va compatibilitzar els estudis amb la feina d'ajudant de l'artista faller Regino Mas, el gran entre els més grans, màxim exponent de l'anomenada Generació d'Or. “Volia guanyar-me unes pesetes.” On avui s'aixeca l'institut del Carme hi havia la Casa Paredes, un taller on es feien monuments fallers i carrosses, en què va treballar el jove Tàrrega. A més, Mas esdevindria el fundador del Gremi Artesà d'Artistes Fallers, que presidí 22 anys amb la missió de dotar el col·lectiu d'una mínima organització laboral. Una etapa farcida d'anècdotes.

Així, a començaments de la dècada dels 60, un conferenciant convidat per Mas, a la fase final de la seua al·locució, va adreçar-se a l'auditori gremial de la manera següent: “Ara llegiré un parell de textos de dos autors que m'agraden molt”, sense especificar-ne els noms. L'un estava extret d'una encíclica del papa Joan XXIII, mentre que l'altre pertanyia a *Nosaltres els valencians*, el llibre de l'assagista Joan Fuster que havia sacsejat el País Valencià de l'època. “La xarrada va acabar amb una ovació tancada, però quan el ponent —de cognom Lleonart— va revelar que els autors d'ambdós fragments eren aquell papa transgressor i Joan Fuster, automàticament va situar-se en el punt de mira de la policia, que va afanyar-se a detenir-lo a sa casa per tal d'apallissar-lo.” No eren temps per fer segons què.

ARXIU DE TONI BARQUES I DE JOSEP GUIA

El compromís cultural

El 1951, quan tot just en tenia 15, Enric Tàrrega va inscriure's a la branca juvenil de Lo Rat Penat, l'entitat que, amb totes les dificultats però tota la tenacitat possible, maldava pel redreçament lingüístic i cultural d'un País Valencià gris i reprimat. Ben aviat va passar a formar part de la seua junta directiva.

“Des del primer moment, Lo Rat Penat sempre va jugar la carta catalanista”, apunta Tàrrega, “era usual que els millors poetes catalans hi impartiren conferències i hi llegiren poesies, es tractava de la principal entitat cultural de la ciutat de València, cosa que em va fer conèixer molta gent interessant”. Personalitats com Carles Salvador, Manuel Sanchis Guarner o Enric Valor n'eren alguns dels integrants més il·lustres. “Com a institució, Lo Rat Penat era més aviat conservadora, però la gent jove que en formàvem part érem d'esquerres, i en accedir a la direcció, va produir-se un gir evident. En qualsevol cas, els uns i els altres seguíem, fil per randa, les Normes de Castelló”, acordades el 1932 a la capital de la Plana en sintonia amb la normativització capitanejada per Pompeu Fabra, que va culminar amb la publicació, aquell mateix any, del *Diccionari general de la llengua catalana*.

Tàrrega, com a membre actiu de Lo Rat Penat, acudia a les tertúlies de l'època. “La més destacada era la de Joan Fuster, que se celebrava la vesprada de dilluns, però també era molt important la que es feia a casa de Miquel Adlert Noguero, amic íntim de Xavier Casp; tots dos eren molt de dretes i tenien l'editorial Torre, a la qual van publicar llibres [Vicent Andrés] Estellés, Martí Domínguez Barberà o [Jaume] Bru Vidal”. Tàrrega mai no fallava a la de Fuster, però també era un habitual de la del tàndem Casp-Adlert.

“Vicent Ventura va dir-me que no hi anara, perquè la considerava massa conservadora, a diferència de la de Fuster, que era d'esquerres. Certament, Adlert i Casp eren molt i molt catòlics, però vaig preferir no fer-li cas. Als 60 tots nosaltres encara ens professàvem un respecte enorme, cosa que canviaria als 70, quan van crear-se dos bàndols clarament contraposats.”

Un món eminentment masculí, en què la presència de la dona era minsa. Tanmateix, en ocasions era possible de trobar la compositora castellanenca Matilde Salvador a la cita setmanal d'Adlert i Casp. No debades, la lletra d'una de les òperes de Salvador era obra de Casp, qui va arribar a guanyar la Flor Natural —el màxim guardó— als Jocs Florals de la Llengua Catalana de Perpinyà del 1950, celebrats a l'exili i en què va portar de bracet una filla de Pompeu Fabra, que oficiava com a regina.

En efecte, a l'inici de la dècada dels 70, després de la segona presidència de Nicolau Primitiu i la protagonitzada per Joan Pere Segura de Lago, la dreta franquista a poc a poc va anar prenent el control de Lo Rat Penat. El viratge va començar a percebre's durant el mandat d'Emili Beüt, del 1972 a 1980, l'any en què Casp —transvestit al secessionisme lingüístic— va rellevar-lo al capdavant de l'entitat. Allò va comportar l'eixida dels *desafectes* que hi quedaven, forçada per la tupinada electoral contra la candidatura de Manuel Sanchis Guarner promoguda per l'alcalde de València, Miguel Ramón Izquierdo, i el president de la Diputació, Ignacio Carrau.

Tots ells farien el trànsit a la Societat Coral El Micalet, de llarga trajectòria cultural al servei de les classes populars, i a Acció Cultural del País Valencià (ACPV), una entitat de caire progressista que no

1. Tàrrega intervén a l'Aplec del Puig de l'any 1983. 2. A la Societat Coral El Micalet, on va esmerçar-hi molts esforços. 3. Amb Josep Guia, fent de professor a la Universitat Catalana d'Estiu de Prada de Conflent, l'agost de 2016. 4. L'any 1958, a un dels primers Aplecs. Tàrrega és el primer per la dreta, i qui porta la senyera és Josep Lluís Codonyer.

aconseguiria la seua legalització fins el 1978. “Va ser sota el mandat d’Emili Beüt que van fer-me fora de Lo Rat Penat. Jo vaig jugar a fons la carta catalanista. Avui a Beüt ningú no el consideraria catalanista, però sí valencianista. Mai no va ser un enemic de la llengua catalana, ans al contrari. Beüt representava el nacionalisme del País Valencià, i els que ens van fer fora, un nacionalisme de Països Catalans.”

Pocs anys abans —el 1964 i el 1968, respectivament—, s’havien fundat el Partit Socialista Valencià (PSV) i el Partit Socialista d’Alliberament Nacional dels Països Catalans (PSAN), i la campanya de pintades amb els lemes “Parlem valencià” i “Valencians, unim-nos” —acompanyats de les quatre barres— iniciada al cap i casal ja s’havia estès a totes les comarques.

En una d’aquelles eixides fou detingut Valerià Miralles, un dels autors materials d’aquelles inscripcions conjuntament amb els germans Josep Lluís i Francesc Codonyer, Antoni Bagues, Eliseu Climent o el mateix Tàrrega. “Empràvem quitrà barrejat amb aigua i en una sola nit vam arribar a fer-ne 60 per tota la ciutat de València.”

L’Aplec i la promiscuïtat partidista

Sota el jou del franquisme, és clar, el Nou d’Octubre no era una festivitat oficial, però sí oficiosa. S’hi programaven un seguit d’actes presidits per la senyera que albergava l’Ajuntament de València en què prenien part algunes bandes de música i entitats com ara Lo Rat Penat, la Societat Coral El Micalet o l’Ateneu.

A més, des del 1956, Lo Rat Penat va reprendre les marxes al Puig, encapçalades pel Penó barrat de l’entitat, i els joves, a més de la visita al monestir, ja pujaven a la Muntanyeta amb una clara voluntat reivindicativa, preludi dels aplecs posteriors. S’hi commemorava la conquesta de Jaume I, qui va partir d’aquesta població en la seua ofensiva final sobre València. Un any abans, Tàrrega havia entrat al primer partit dels molts en què militaria: el Front Marxista Valencià, que gairebé tenia més lletres que no afiliats. “A penes n’erem una quinzena.” Ben pocs, sí, però ben actius. Ells van impulsar la idea de l’Aplec del Puig i la marxa a peu des del portal dels Serrans de València, que encara té lloc cada darrer diumenge d’octubre. Llavors es convocava el segon diumenge posterior a la diada del Nou d’Octubre.

El primer Aplec de la Joventut del País Valencià es va fer a Lliria el 1960. La Guàrdia Civil va ocupar Bocairent per impedir-hi el de 1963 i va fer el mateix al Puig el 1968. “Ja parlàvem sense embuts dels Països Catalans, raó per la qual tant la policia com la Guàrdia Civil van acudir-hi per detenir la gent”. Tàrrega va passar sis mesos a la presó.

Temps a venir, a les acaballes de 1975, Tàrrega va entrar a militar al PSAN, partit que va recuperar l’Aplec del Puig a la Muntanyeta de *la patà* a partir de 1981. Una dècada més tard, el 1991, Tàrrega i Víctor Baeta van recuperar la tradició de la marxa pedestre al Puig. Tots dos militaven al Bloc Nacionalista Valencià, la formació hereva de l’antiga Unitat del Poble Valencià (UPV), on també havien estat.

El Front Marxista Valencià, doncs, únicament va ser el primer contacte de Tàrrega amb els partits en la clandestinitat. Després va enrolar-se al PSV, al PSAN i al Partit Socialista del País Valencià (PSPV) originari. “A tots aquells partits, n’erem pocs”. En el cas del PSPV, una mica més: dos centenars de persones. “Era curiós: ens dividíem per particularismes, però no defallíem. Al capdavall, els que teníem una certa consciència nacional al País Valencià érem quatre gats i sovint militàvem a tres o quatre partits alhora. I, encara que puga semblar difícil, és més fàcil discutir en un partit de quatre gats que no en un de 20.000 persones”. Els aplecs dels anys 1978, 1979 i 1980, això sí, van omplir la plaça de bous de València.

PRATS I CAMPS

L'acte de comiat de Tàrraga va estar conduït per Josep Guia i entre el públic s'hi va poder veure el conseller d'Educació i Cultura valencià, Vicent Marzà.

→ El seu pas pel PSAN va concloure “quan va dividir-se en dos grups, tal com va passar al PSPV i tants altres partits”. “En aquest cas hi havia el PSAN oficial, en què Josep Guia repartia els carnets de revolucionari, i el PSAN alternatiu, amb Josep Lluís Blasco com a cap visible. Guia sempre va respectar-me, sempre ens hem tingut molta estima; pel que fa a Blasco, es tractava d'un home honest, gens revolucionari, que també es feia respectar”. No és casualitat que Guia fora el conductor de l' emotiu acte de comiat a Tàrraga, celebrat el 2 d'agost al tanatori de l'Horta Sud.

Del PSPV, hi va eixir amb Vicent Ventura. “Era l'*anima mater* del partit. Quan van expulsar-lo, no vaig dubtar a fer-li costat en un acte de solidaritat que es va convocar”. Un personatge polièdric: “Ventura era el líder indiscutible de l'oposició al franquisme al País Valencià, però tenia un caràcter complex, un punt egocèntric: volia figurar per davant de tots.”

Els últims anys de vida, crític amb alguns posicionaments polítics al si de la coalició Compromís, Tàrraga va abandonar el Bloc i va donar suport explícit a Esquerra Republicana del País Valencià (ERPV), una formació nítidament independentista, com ell. De fet, una estelada va cobrir el seu fèretre durant el funeral.

Tàrraga mai no va deixar de ser un home admirat, molt estimat, pel valencianisme progressista. La presència del conseller Vicent Marzà al seu acte de comiat n'és la demostració fefaent. “El nos-

tre País deu moltíssim a Enric Tàrraga. Lluitador incansable, alegre i compromès amb totes i cadascuna de les causes justes. Cada conversa amb ell, cada paraula, era un aprenentatge imprescindible. Que la terra et siga lleu, company. Seguirem el camí que vas somiar!”, va escriure el titular d'Educació i Cultura al seu compte de Twitter el dia 1, en assabentar-se de la mort.

Sempre omnipresent

La profusió de carnets no va evitar que Enric Tàrraga sempre se sentira lluny del Partit Comunista del País Valencià (PCPV), on sí que van anar a parar alguns dels seus companys de viatge. “Depenia orgànicament del PCE, cosa que jo, com a independentista, no podia admetre”. Això no obstant, va ser una persona clau a l'etapa inicial de CCOO al País Valencià. “Vaig obrir-los les portes de Lo Rat Penat per tal que celebraren la reunió fundacional, però van dir-me que no hi podia pertànyer perquè no era obrer, sinó autònom; llavors encara em dedicava a la venda de vins”. Siga com siga, també fou un activista de classe, defensor del proletariat en mil i una lluites, així com un habitual dels moviments veïnals més reivindicatius. Havia nascut a Ciutat Vella i residia a Xirivella, però una part del seu cor sempre estava a Benimaclet.

El contacte amb les lletres a Lo Rat Penat i la paradeta de llibres en català que l'entitat plantava a la plaça Redona va

anar produint un acostament de Tàrraga al món editorial. De comerciant de vins va passar —poc després de fer-ne els 40— a representant d'editorials catalanes que venien exemplars per les escoles i els instituts valencians. “De llibres en català, no en tenien cap, i tan bon punt els col·locava el *Costumari*, el *Diccionari català-valencià-balear*, l'*Onomasticon*, la *Història del País Valencià*, la *Gran Enciclopèdia Catalana* o l'enciclopèdia de Larousse en català... Amb tot allò vaig guanyar bastants diners”. Una activitat incessant que va fer-lo assidu, també, de la Universitat Catalana d'Estiu que cada any s'organitza a Prada de Conflent. A l'edició de 2016, hi va fer de professor.

Coneixedor mil·limètric de les persones nacionalment compromeses, sempre va considerar-se un fusterianista empedreït. “Fuster no va voler formar part de cap partit, però era el guia de tots nosaltres, tothom passava per casa seua”. Aprofitant que disposava de vehicle propi, Tàrraga va fer-li companyia durant la llarga etapa en què els pares de Fuster van caure malalts. “Hi anava moltíssima gent, era fàcil que, de sobte, s'obriera una tertúlia improvisada, amb Fuster, és clar, sempre vestit amb pijama”.

L'últim mig segle de vida, Tàrraga va compatibilitzar la tasca cívica i política amb la participació activa a la Societat Coral El Micalet: “Hi vaig entrar el 1968 i des de gairebé sempre he format part de la directiva. Al Micalet tot és purament cultural: cultura, cultura i només cultura, no política”. La seua influència a l'entitat és decisiva a partir de 1972, quan els salons del centre acullen els primers Premis Octubre. “L'any següent, l'Eliseu [Climent] ja va decidir escollir un altre lloc i el Micalet va crear uns premis propis que encara es lliuren un mes després dels Octubre.” Ell mateix, com si no, va rebre el Micalet d'Honor —màxim reconeixement de la institució— el 1988. Uns premis, presumia, “genuïnament nacionalistes”.

Però el Micalet és molt més que la instrucció cultural o els premis anuals. “Les tertúlies són magnífiques, hereves de la de Fuster”. A Tàrraga, a partir d'ara, els companys de taula el trobaran a faltar molt, igual com a l'inseparable barret, la corbata, l'americana i el bastó. Tot un senyor de València que va viure per València i ha mort professant una estima eterna al seu país. ●